

Biblioteca Județeană "Ioan N. Roman" – scurt istoric

În urma Războiului pentru Independența României, în 1878, Dobrogea revine la patria mamă, după mai multe secole de stăpânire străină. În perioada imediat următoare, provincia pontică s-a înscris pe drumul modernizării care a vizat toate aspectele vieții social politice și culturale. În deceniile care au urmat, viața culturală dobrogeană a evoluat și s-a îmbogățit constant. S-au înființat numeroase școli, au apărut ziare și reviste și diferite asociații culturale al căror scop principal era difuzarea culturii românești în rândul populației locale. Bibliotecile, ca principale centre de informare, apar odată cu școlile și cu asociațiile culturale.

În acest context se înscrie prima bibliotecă publică a Dobrogei, "biblioteca universală" a Cercului literar "Ovidiu". La 8 septembrie 1898, în momentul inaugurării sale, biblioteca universală ajungea la 3500 de volume, mobilier și un sediu propriu. Viața primei biblioteci a fost scurtă, ea a dispărut până 1910, când și Cercul literar "Ovidiu" și revista cu același nume, au fost desființate.

La începutul secolului al XX-lea au existat mai multe inițiative în ceea ce privește înființarea unei biblioteci publice la Constanța, unele legate de cercuri și asociații culturale, iar altele, cele mai semnificative, legate de școală. Astfel, ca urmare a aplicării "Regulamentului pentru funcționarea bibliotecilor populare" din 1898, în județul Constanța funcționau 20 de biblioteci populare înființate de Casa Școalelor și Culturii Poporului. Din 1904 li se adaugă alte 22 de biblioteci înființate de Prefectură în școli. Un articol din presa locală arată că, în 1914, biblioteca Liceului "Mircea cel Bătrân" era deschisă pentru public și avea un program stabilit. Această bibliotecă a evoluat, ajungând, în 1931, la două colecții diferite, una destinată profesorilor și alta elevilor și la 10 biblioteci de clasă.

În 1920 a fost înființată Societatea Culturală Dobrogeană, la inițiativa avocatului și scriitorului Ioan. N. Roman și a geografului Constantin Brătescu. Printre obiectivele acesteia se afla editarea revistei "Analele Dobrogei", înființarea unui muzeu dobrogean și a unei biblioteci publice. Ideea înființării unei biblioteci publice la Constanța prinde contur, iar autoritățile locale, în urma presiunii publice, dar și a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, o iau în considerare.

Marele istoric și om politic Nicolae Iorga și-a legat numele de Dobrogea și de cultura locală, atât prin scrieri dedicate acestei regiuni și problemelor sale specifice, cât și prin faptul că, în calitate de ministru al Instrucțiunii Publice și al Culturii Naționale, a semnat actul de naștere al primei biblioteci publice a Dobrogei, prin adresa nr. 2769, din 9 iulie 1931. Documentul stipula "*înființarea unei biblioteci comunale, înzestrată cât mai puternic cu tot*

felul de publicațiuni care să se poată folosi de la umilul absolvent de curs primar până la intelectualul cel mai recunoscut". Ca urmare, Consiliul Municipal Constanța emite Hotărârea din 19 iulie 1931, respectiv actul de naștere al bibliotecii publice.

Se anunță deschiderea bibliotecii publice, cu sediul în aripa stângă a Primăriei, dar acest lucru nu se întâmplă, spațiul fiind folosit ca pinacotecă.

Nu se poate vorbi despre înființarea primei bibliotecii publice la Constanța, fără a-l menționa pe avocatul, omul politic și scriitorul Ioan N. Roman. El s-a născut la Comândărești (jud Botoșani) într-o familie de mocani ardeleni fiind înrudit cu Dimitrie Onciul. A făcut liceul la Iași, unde a început și studiile juridice pe care le-a continuat la Bruxelles, unde a susținut și doctoratul cu o teză legată de drepturile românilor din Transilvania.

La cumpăna secolelor XIX – XX, Ioan N. Roman ajunge în Dobrogea, ca judecător și se stabilește definitiv aici. A fost primar al Constanței, în 1910, membru al Senatului României Mari și fervent susținător al ideii naționale românești și, în acest context, al drepturilor dobrogenilor. A avut o importantă activitate literară și publicistică, a scris versuri, proză, articole de presă, a condus și a fost redactor la diverse publicații: „Farul”, „Drapelul”, „Justiția Dobrogei”, „Analele Dobrogei” ș. a. Opera sa constă în lucrări variate: „Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei” (1905), „Studiu asupra proprietății rurale în Dobrogea” (1907), „Poesii” (1896), „Pagini din istoria culturii românești în Dobrogea înainte de 1877” (1920), „Drepturile, sacrificiile și munca noastră în Dobrogea față de pretențiile bulgarilor” (1922) ș. a. A fost membru fondator al Comitetului ”Pro Eminescu”.

Din 13 noiembrie 1933, în casa lui Ioan N. Roman din strada Carol nr. 115 este găzduită biblioteca municipală, înființată cu doi ani mai devreme. La baza acesteia stă vasta bibliotecă a lui Ioan N. Roman pe care acesta a donat-o orașului (carti de drept, opera sa literară și politică, colecții ale unor reviste de drept și culturale ș. a.). Ca recunoaștere a contribuției sale la înființarea primei bibliotecii publice din Constanța, din 23 noiembrie 2003, Biblioteca Județeană Constanța îi poartă numele.

Biblioteca municipală, împreună cu pinacoteca, este deschisă abia în 1935. Colecțiile bibliotecii sunt îmbogățite permanent, în 1938 sunt cumpărate peste 100 dintre operele lui Nicolae Iorga pentru care municipalitatea plătește 50700 lei. Publicul care frecventa mica bibliotecă ajunge, în 1939 la 2229 cititori.

Odată cu începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, situația politică și socială devine tot mai complexă, clădirea din strada Carol este bombardată și distrusă, pinacoteca și ce a mai rămas din bibliotecă sunt mutate la Cazino și la Școala de Băieți nr. 2. Ulterior, biblioteca reorganizată (cu două secții, de împrumut la domiciliu și sala de lectură și depozitul

general) este mutată în aripa stângă a Primăriei. Deschiderea oficială are loc la 7 noiembrie 1943.

După momentul 23 August 1944, biblioteca se confruntă cu dificultăți generate de trecerea la noul regim politic. Se pierde o parte din fondul de carte dar și din mobilier. Primăria Constanța aprobă un nou "Regulament de organizare și funcționare a bibliotecii" care este denumită, din 2 mai 1946, Biblioteca Regională a Dobrogei, în acord cu Primăria orașului Tulcea și cu Prefectura județului Constanța. Fondul de carte al noii instituții este epurat pentru a corespunde noilor cerințe ale regimului comunist. Prin noul regulament de funcționare se păstra structura anterioară bipartită (bibliotecă populară-împrumut și depozit cu săli de lectură). Pinacoteca municipală rămânea atașată Bibliotecii Regionale.

După 1947, primarul Gheorghe Olteanu hotăra să se construiască edificii destinate instituțiilor de cultură, inclusiv bibliotecii. Nu se realizează o clădire pentru bibliotecă datorită condițiilor politice și economice din epocă.

Anul 1951 marchează o nouă etapă în evoluția bibliotecii publice constănțene. Din noiembrie, aceasta începe să funcționeze după "Regulamentul Bibliotecilor centrale regionale" întărit prin H.C.M 1542/1951. Acest act reprezintă temeiul legislativ al organizării bibliotecilor românești pentru mai multe decenii.

Biblioteca Regională se mută în sediul Căminului Cultural "Filimon Sârbu" de pe strada Tomis nr. 110 (casa Bănescu) și intră într-un proces de extindere, în ceea ce privește personalul (anterior ea funcționa cu un personal redus) și fondul de carte. Se organizează și activitatea de îndrumare metodică a bibliotecilor publice din județul Constanța. În 1952, fondul de carte ajunge la 30000 volume și 2030 cititori înregistrați. Serviciul de relații cu publicul consta într-o secție de împrumut, o sală de lectură cu 16 locuri și o secție de literatură pentru copii.

Din 1957 se introduce sistemul modern al împrumutului de publicații după sistemul accesului liber la raft deși cele 20000 de volume destinate acestui serviciu erau găzduite într-un spațiu insuficient (3 camere). Din 1958 fondul de carte este organizat sistematic (conform Clasificării Zecimale Universale), cu tăblițe indicatoare și cu semne la raft. Începând cu 1961 se deschide și o Secție tehnică. Între 1958-1963 a funcționat și o sală de lectură, cu 3 de locuri, (cu depozitul de carte unicat) în sediul de pe Bd. Ferdinand nr. 24.

În aceeași perioadă, autoritățile locale vor repartiza bibliotecii o parte din imobilul din Bd. Ferdinand nr. 107 bis. Aici, după modernizarea clădirii, sunt aduse depozitele de carte (la subsol), secția de împrumut pentru adulți (parter), sala de lectură cu 96 de locuri și depozitul aferent (la etajul I), iar serviciile tehnice și administrația au fost plasate la etajul II. Această clădire a fost decorată cu lucrări ale membrilor U. A. P. Constanța și a fost dotată cu mobilier

corespunzător. Pe zidul de vest al clădirii a fost realizată harta arheologică a Dobrogei în tehnica mozaicului monumental. După 1965, Biblioteca s-a extins prin înființarea unei săli de lectură pentru tineret, o secție muzicală, o sală a colecțiilor speciale și o sală de lectură pentru microfilme. În 1964 s-a înființat secția documentară cu un fond de câteva mii de exemplare (cuprindea cărți editate până în 1948, carte străină și cărți rare).

După o perioadă de creștere a fondului de carte și a numărului de cititori (creștere generată, în parte, și de înființarea Institutului Pedagogic), în 1968, când are loc reorganizarea administrativă a României, biblioteca tomitană redevine bibliotecă municipală (cele din județ fiind coordonate metodic de către Comitetul Județean pentru Cultură și Artă). Se înființează un depozit de dublete în cartierul Palazul Mare (în clădirea fostului cămin cultural) iar coordonarea metodică revine bibliotecii municipale.

Din 1973, biblioteca publică devine județeană, organizată cu două servicii de specialitate: Serviciul de relații cu publicul și Serviciul completarea, evidența și prelucrarea colecțiilor, informare bibliografică și colecții speciale. Li se adăugau Laboratorul de conservare și patologie a cărții (cu legătoria) și Serviciul administrativ. Noua organizare nu prevedea un compartiment metodic deși biblioteca avea atribuții în acest sens.

Din anul 1980, Biblioteca Județeană se mută în Palatul Episcopal (actualul sediu al Arhiepiscopiei Tomisului), secțiile de împrumut rămânând în sediul din Bd. Ferdinand, unde se mută și depozitul de dublete. În anul mutării, fondul bibliotecii era de 350000 de unități, iar numărul cititorilor înscriși ajunsese la 22000. Deceniul 9 al secolului trecut a fost unul dificil pentru bibliotecă, viața culturală fiind afectată de condițiile economice și mai ales de regimul de austeritate.

Momentul 1989 a fost unul de cotitură pentru întreaga societate românească. Pe plan local, deschiderea politică a adus schimbări în ceea ce privește viața culturală. A fost înființată Universitatea "Ovidius", a fost diversificat sistemul de învățământ universitar și preuniversitar, iar disciplinele umaniste au căpătat o mai mare pondere în planurile de învățământ. Biblioteca a ținut pasul cu aceste schimbări, fondul de carte crescând la 530000 de unități, în 1991, când instituția serba 60 de ani de activitate.

Ca urmare a solicitării clerului de a reintra în posesia Palatului Episcopal, s-a pus problema construirii unui sediu pentru Biblioteca Județeană. Terenul a fost alocat de către Prefectura Constanța, în 1991, Consiliul Județean a demarat lucrările pe baza proiectului arhitecților Petre și Paula Pintilescu. Acestea au durat 7 ani, noul sediu, de pe str. Mircea cel Bătrân nr. 104A, fiind inaugurat oficial la 1 decembrie 1998. În acest sediu Biblioteca Județeană "Ioan N. Roman" funcționează și astăzi".

Pe parcursul anilor, au funcționat și o serie de filiale ale bibliotecii județene. În 1977 a fost inaugurată Filiala Coiciu (inițial pe strada Poporului și apoi în clădirea de pe strada Izvor nr. 23 (astăzi filiala este desființată); în 1981 s-a dat în folosință filiala din cartierul Brătianu (pe bd. I. C. Brătianu nr. 64). O altă filială a ființat în Palatul Copiilor între 1981 și 2004. În 1986 a fost înființată și o filială în zona de nord a orașului, care a funcționat, până în 2004, în două sedii, ultimul în cadrul grădiniței de pe strada Fragilor nr. 3). De asemenea, pentru scurt timp, bibliotecile din Ovidiu și Mihail Kogălniceanu au funcționat ca filiale ale Bibliotecii Județene. În prezent, funcționează doar filiala din cartierul Brătianu.

Bibliograf dr. Angela-Anca Dobre